

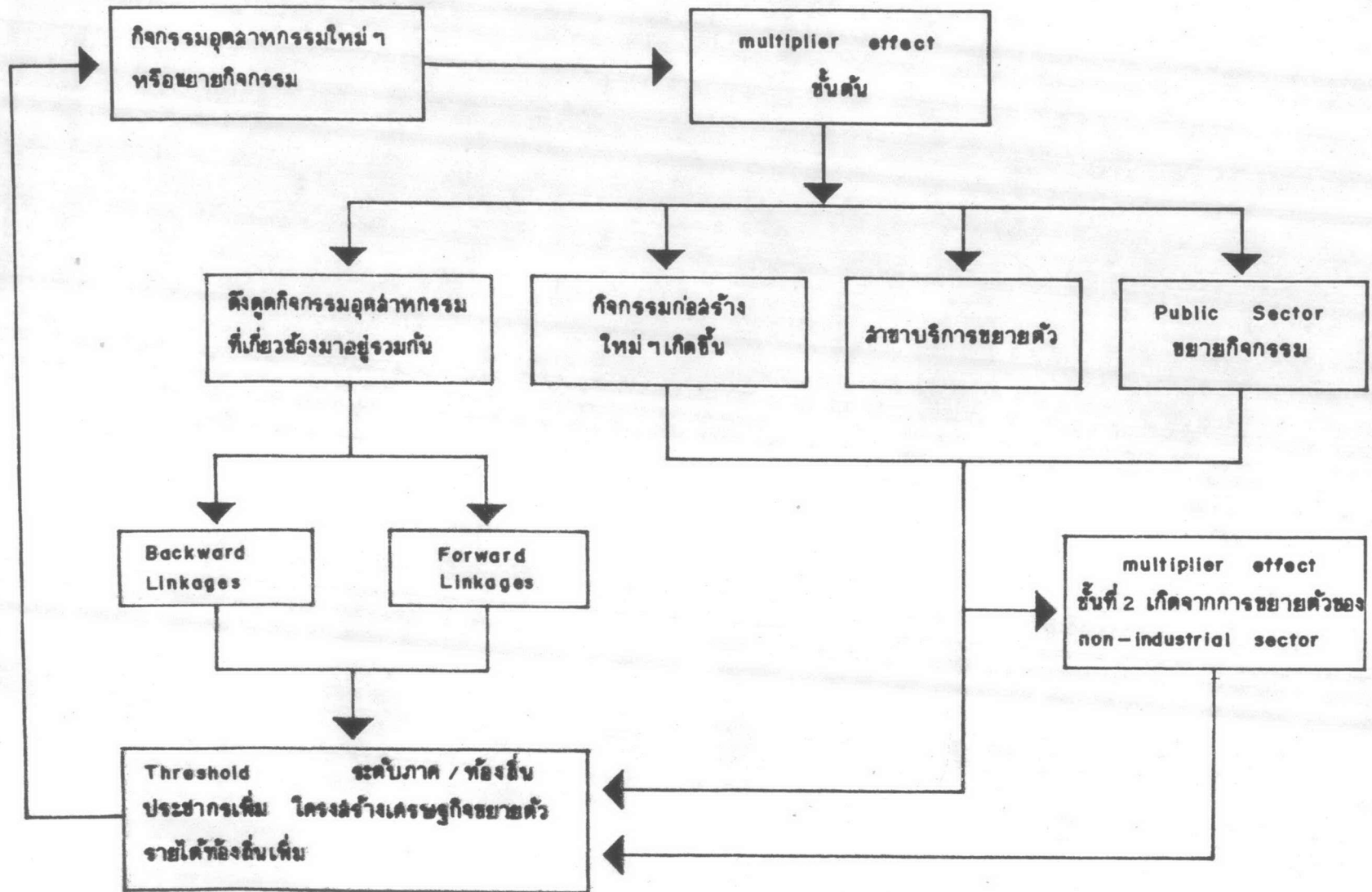
บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมภาค และการขยายตัวของเมือง
 R.L. Morrill (1970) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมว่า
 สิ่งสำคัญยิ่งนอกเหนือจากด้านเศรษฐกิจแล้ว ต้องพิจารณาทางด้าน **Spatial Structure**
 ด้วย^{1/} เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า การเปลี่ยนแปลง ทางโครงสร้างอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์
 กันอย่างลึกซึ้ง กับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและกิจกรรมของเมือง (**Urban growth**
or urban-size growth) การสร้างอุตสาหกรรมใหม่ ๆ (**New manufacturing**
functions) ไม่ว่าจะรับใช้ตลาดท้องถิ่น หรือ ตลาดภาคอื่นก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดการจ้างงาน
 และการขยายตัวของกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และต่อเนื่องกันเป็นจำนวนมาก ถึงเหล่านี้อาจทำให้
 ประชากรในเขตเมืองเพิ่มขึ้นอย่างมาก (**Growth in urban-size**) ซึ่งจะมีผลให้มี
Regional หรือ **Local industrial thresholds** ใหม่ ๆ เกิดขึ้น แนวความคิด
 เกี่ยวกับ **Thresholds** นี้ นับว่ามีความสำคัญมากในการวางแผนระดับภาคใน **Regional**
science บ่งไว้ว่า ในการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม หรือ ขยายกิจกรรมอุตสาหกรรมนั้น
 จะต้องมีจำนวนประชากรต่ำจำนวนหนึ่ง (**Minimum population**) จำนวนขั้นต่ำ
 เราเรียกว่า **Threshold** ในกรณีที่เมืองหนึ่งมีประชากรน้อยกว่า **Threshold** ผลผลิต
 ทางอุตสาหกรรมจะมาจากเขตอื่น แต่ถ้าประชากรเขตเมืองเพิ่มขึ้น จะมีแรงดึงดูดในการลงทุน
 หรือขยายอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น แรงงานขยายตัวมากขึ้น **Threshold** เกิดขึ้นหลายเท่า
 และทำให้อุตสาหกรรมขยายตัวออกไปอีก ดังจะเห็นได้จากแผนภูมิ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระหว่าง
Industrial Complete กับ **Threshold** มีความสัมพันธ์กันอย่างมากร ทั้ง 2 ปัจจัย
 รวมทั้ง **Multiplier effect** ได้ช่วยสร้างให้เกิดการรวมตัวกันทางอุตสาหกรรม และ
 บริการอย่างหนาแน่นในเขตเมือง (ดูแผนภูมิที่ 2.1)

^{1/} R.L. Morrill, *the Spatial Organization of Society*, 1970 Ch. 4,5,8 (ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ นำมาอ้างอิงใน การวางแผนพัฒนา ภาคเพื่อสารกระจายรายได้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2520)

แผนภูมิที่ 2.1 แบบจำลองการขยายตัวอุตสาหกรรม และเมือง
(ISARD - PRED MODEL)

2. แนวความคิดเกี่ยวกับ แนวโน้มการขยายตัวของ เมืองขนาดเล็ก
 ดร.ประเสริฐ วิหารรัฐ (2520) ได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของ เมืองขนาดเล็ก
 ในประเทศไทยว่า การขยายตัวของ เมืองขนาดเล็กจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว หากผลผลิตจากพืช
 ไร่หรือเกษตรกรรมที่อยู่โดยรอบชุมชนขนาดเล็กนั้น ๆ มีลักษณะการเกษตรกรรมแบบพืช
 หมุนเวียน ซึ่งจะทำให้รายได้รายจ่ายในชุมชนหมุนเวียนตลอดปี ส่วนเมืองที่อยู่ในแหล่ง
 เกษตรกรรมที่ทำนาปีละครั้ง การเจริญเติบโตของชุมชนจะมีน้อยมาก จากข้อสังเกตนี้
 จะเห็นว่าการขยายตัวของ เมืองหรือชุมชนขนาดเล็ก จะเป็นไปตามลำดับขั้นและจะมีส่วนสัมพันธ
 กันมากกับบริเวณโดยรอบ ซึ่งเป็นบริการและให้การสนับสนุนชุมชนเมืองขนาดเล็กนี้ ในทำนอง
 เดียวกันถ้าพิจารณาว่าชุมชนอุตสาหกรรม เป็นแหล่งสนับสนุน ทำให้ประชากรมีรายได้เช่นเดียวกับ
 ชุมชนเกษตรกร อาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมอุตสาหกรรมจะมีส่วนผลักดัน ให้เกิดการขยายตัว
 ของชุมชนขนาดเล็ก โดยรอบบริเวณพื้นที่ที่พัฒนา และชุมชนขนาดเล็กเหล่านั้น จะมีส่วนสัมพันธ
 กันมากกับบริเวณรอบ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณชุมชนเมืองที่เป็นแหล่งการบริหาร และ
 การปกครอง^{1/}

004219

3. แนวความคิดเกี่ยวกับขนาดของ เมืองที่พอเหมาะ
 K.J. Button ได้กล่าวถึง ขนาดของเมืองที่พอเหมาะว่า ในสมัยก่อนนี้เพลโต
 ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวกรีก ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับขนาดของ เมืองที่พอเหมาะนั้น สามารถ
 กำหนดได้จากประชากร 5040 คน (ในจำนวนนี้ เพลโต ไม่ได้รวมกองทหารและพวกทาส
 ซึ่งมีจำนวนมาก) ทั้งนี้เพราะจำนวนประชากรดังกล่าวสามารถบรรจุอยู่ใน Forum ^{2/}
 และ K.J. Button ได้ให้ความเห็นว่า แนวความคิดดังกล่าวได้เปลี่ยนไปแล้วโดยสิ้นเชิง

^{1/} ดร.ประเสริฐ วิหารรัฐ แนวโน้มการขยายตัวของเมืองขนาดเล็ก วารสาร
 ภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520

^{2/} ลานกว้างซึ่งใช้เป็นศูนย์กลางของการมารวมกัน เพื่อการประกอบกิจกรรม
 หลายประเภท เช่น การประชุมเพื่ออภิปรายปัญหา ของพวกนักปราชญ์ หรือใช้เป็นเวทีแสดง
 ความคิดเห็นทางการเมือง รวมถึงการแสดงงานศิลปะ

โดยแท้ที่จริงแล้วสิ่งที่หลายฝ่ายพยายามพูด และถกเถียงกันเกี่ยวกับ ความพอเหมาะเกี่ยวกับขนาดของเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้เนื่องมาจาก วัตถุประสงค์ทางการปกครอง การเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกันมานาน โดยให้ข้อเสนอว่า ปัจจัยสำคัญที่ควรพิจารณานั้น ได้แก่

3.1 ความพอเหมาะที่รัฐสามารถให้การอำนวยความสะดวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลต่อชุมชนเต็มที่

3.2 พยายามทำให้พบจุดต่ำสุด ระหว่างค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียให้กับบริการชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการประหยัดในการลงทุน ขึ้นต่ำสุดของรัฐ

อย่างไรก็ตาม ขนาดที่เหมาะสมของเมือง ซึ่งหมายความถึง ขนาดของประชากรพื้นที่รองรับ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อขนาดของเมือง ควรจะอยู่บนพื้นฐานของความประหยัด เท่าที่รัฐจะให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนได้^{1/}

4. แนวความคิดเกี่ยวกับ เศรษฐศาสตร์ - สิ่งแวดล้อม

S. Ford Rose ได้กล่าวถึงการลงทุน เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ให้กลับสู่สภาพที่บริสุทธิ์ เหมือนสมัยก่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยเสนอให้ผู้ลงทุนเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทั้งหลาย คำนวณค่าใช้จ่ายในการลงทุนพัฒนาเทคนิค วิก้าจำกัดสิ่งปฏิกูล และความโสโครก เนื่องมาจากกรรมวิธีการผลิต โดยให้ข้อสังเกตว่าสิ่งที่ไม่ต้องการนี้เกิดขึ้นที่ 2 ช่วงคือ ช่วงกรรมวิธีการผลิตหนึ่ง และช่วงหลังจาก ผู้บริโภคได้ใช้ประโยชน์จากสินค้านั้นแล้ว ซึ่งข้อเสนอเกี่ยวกับวิก้าจำกัดสิ่งปฏิกูลนี้ เขาได้เสนอว่า วิธีที่ 1 โดยการนำสิ่งนั้นกลับมาเข้ากระบวนการผลิตใหม่ เพื่อให้เกิดสินค้าชนิดใหม่ หรือเปลี่ยนรูปไป และวิธีที่ 2 โดยการจำกัดสินค้าซึ่งมีสิ่งปฏิกูลเกิดขึ้นจำนวนมาก ให้ผลิตน้อยลง ทั้ง 2 วิธีนี้ขึ้นอยู่กับการประเมินค่าทางเศรษฐศาสตร์ และภาระเหล่านี้ควรให้ผู้ลงทุนเกี่ยวกับอุตสาหกรรม เป็นผู้รับผิดชอบ

^{1/} **K.J. Button, Urban Economics Theory and Policy: Optimum City Size. (Britain: the Macmillian Press Ltd., 1976), p.92**

ต่อการลงทุนเกี่ยวกับ การกำจัดสิ่งปฏิกูล แม้แต่โครงการใหม่ ๆ ที่กำลังจะเริ่มลงทุน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ลงทุน คำนวณค่าใช้จ่ายในการลงทุน เพื่อกำจัดและควบคุมมลภาวะ ที่มีประสิทธิภาพ และได้ผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยพิจารณาถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในระยะยาวอีกด้วย ดังนั้นการคำนวณค่าทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อหาจุดคุ้มทุน ก่อนการลงทุน จึงจำเป็นต้องคิดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ แล้วจึงเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในส่วนนี้กับกำไร ถ้าทำได้ เช่นนี้ จะทำให้นักพัฒนาทั้งหลาย มองเห็นความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ - สภาพแวดล้อม อย่างจริงจัง^{1/}

^{1/} S. Ford Rose, The Environment: Ecologic-Economic.
(U.S.A. : Time, Inc.), 1970. ch. 4